

E-ÖĞRENMEDE SOSYO-PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER

-PROF. DR. DENİZ DERYAKULU'NA ARMAĞAN-

Editörler
Prof. Dr. Özcan Erkan AKGÜN - Doç. Dr. İbrahim GÖKDAŞ

EFEAKADEMİ
YAYINLARI

E-ÖĞRENMEDE SOSYO-PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER
-Prof. Dr. Deniz DERYAKULU'na Armağan-

Editör : Özcan Erkan AKGÜN
Editör : İbrahim GÖKDAŞ

ORCID (0000-0002-6486-0486)
ORCID (0000-0001-7019-8735)

ISBN 978-625-392-112-5
E-ISBN 978-625-392-113-2
DOI <https://doi.org/10.59617/efepub2024219>
1. Baskı Haziran 2024

Bu eserin; yayın, satış ve kopyalama hakları EFE AKADEMİ'ye aittir.

Kütüphane Kartı

E-ÖĞRENMEDE SOSYO-PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER

-Prof. Dr. Deniz DERYAKULU'na Armağan-

AKGÜN, Özcan Erkan – GÖKDAŞ, İbrahim

1. Basım 423 s., 160 x 235 mm. Kaynakça var, Dizin yok.

Türü : Özgün Bilimsel Kitap

Anahtar Kelimeler :

1. E-öğrenme,
2. Çevrimiçi Öğrenme,
3. Uzaktan Eğitim,
4. Sosyo-psikolojik Değişkenler,
5. Tutum

Dizgi / Design

İsa Burak GÜNGÖR
(burakgungor@efekademi.com)

Kapak Tasarım / Cover Design

Gamze DUMLU
(gamzecedumlu.2710@gmail.com)

Sertifika No / Certificate No

49168

Matbaa Sertifika No
/ Printing Certificate No

49168

Efe Akademik Yayıncılık
/ Efe Akademik Publishing

Cağaloğlu Yokuşu Cemal Nadir Sokak
Büyük Milas Han No: 24/125
Fatih/ İSTANBUL
0212 520 52 00 - www.efekademi.com

Efe Akademik Yayıncılık
Matbaa Adres:
/ Efe Akademik Publishing
Printing Adress:

Cağaloğlu Yokuşu Cemal Nadir Sokak
Büyük Milas Han No: 24/125
Fatih/ İSTANBUL
0212 520 52 00 - www.efekademi.com

ÖN SÖZ

Teknoloji geçmişte olduğu gibi bugün de hayatımızın her alanında yer almaktadır. Fakat günümüz insan-teknoloji ilişkisinin bazı açılardan geçmiş dönemlerden daha farklı olduğu söylenebilir. İlk olarak teknolojik ürün ve hizmetlerin geliştirilme, yaygınlaşma hızı hiçbir çağda bu kadar yüksek olmamıştır. İkinci olarak teknolojinin hem mesleklerin gerçekleştirilmesi hem de günlük yaşam için sunduğu olanaklar hem doğa hem de yaşantılarımız üzerinde hiçbir zaman bu kadar etkili olmamıştır. Bu farklılıklar insan-teknoloji etkileşiminin günümüzde çok daha öncelikli bir yere gelmesine neden olmuştur. Eğitim alanı da bu gelişmelerden etkilenmiştir. Yeni teknolojilerin eğitime entegrasyonu, uzaktan eğitim, bilgisayar destekli eğitim, çevrimiçi eğitim ve bunlarla birlikte kuram, uygulama, ürün ve araç-gereçlerle ilgili birçok yeni kavram 20. yüzyılın başından beri eğitim gündemimizde vazgeçilmez bir yer edinmeye başlamıştır. Tüm bunlar e-öğrenme şemsiye kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. COVID 19 pandemisi sürecinde eğitimde teknoloji kullanımı hayal edemeyeceğimiz düzeyde artmıştır. Dünyada ve ülkemizde eğitim sisteminin tamamına yakını dijital teknolojik alt yapılar üzerinden kurgulanmış ve yürütülmüştür. Bu süreçte ister istemez bir zorunlu e-öğrenme sürecine maruz kaldık. Sistemin normal zamanlarda olması gereken şekilde tasarlanmadan, çok hızlı değiştiği bu dönemde alanımızın temel hedefine yani öğrenmenin etkili ve verimli gerçekleşmesine ulaşmak bir tarafa, üst yöneticiler, idareciler, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin kaygıları artmıştır. Uzaktan eğitime, çevrimiçi öğrenmeye, eğitimde teknoloji kullanmaya vb. yönelik bazı olumsuz tutumlar gelişmiştir. Stres kaynaklarının arasına teknostres de eklenmiştir. Uzaktan öğretimde tükenmişlik konusu öne çıkmaya başlamıştır.

Olağanüstü bir süreçte gündemimize gelen bu duyuşsal özellikler aslında normal zamanlarda da eğitim-sisteminin kurgulanmasında, öğrenme-öğretme süreçlerinin tasarlanması ve yürütülmesinde oldukça etkilidir. Öğrenmenin etkili, verimli, derinlemesine, kalıcı özetle hedeflenen şekilde gerçekleşmesinde bilişsel özelliklerin yanı sıra sosyo-psikolojik özellikler de önemli rol oynamaktadır. Sosyo-psikolojik özellikler, insanın bilişsel kapasitesinin işe koşulmasında odaklanmada, planlamada, sürecin işlenmesinde, sonuçların oluşmasında ve bunların kullanılmasında etkili olmaktadır. Günlük hayatta yaygın kullandığımız bilgisayar, akıllı telefon, giyilebilir teknolojiler vb. araçların duyuşsal özelliklerinin ve duygularının

olmadığını dikkate alarak kapasiteleri nispetinde her zaman tutarlı çalışmalarını bekleriz. Bazı nedenlerle düzgün çalışmadıkları zaman onlara bile kafası karışık, canı istemiyor vb. benzetmeler yaptığımız olur. İnsan doğası gereği duyuşsal özelliklerimiz öğrenme kapasite ve performansımızı etkiler. E-öğrenmede de bu durum geçerlidir. E-öğrenme ile yüz-yüze öğrenmenin farklı özellikleri nedeniyle yerine göre bazı sosyo-psikolojik değişkenlere e-öğrenmede daha çok dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu kitap e-öğrenmede bu değişkenlerin etkisine dikkat çekmek ve e-öğrenmeye yönelik uygulamalar ve bilimsel çalışmalara katkı sağlamak amacıyla yazılmıştır.

Bu amacın belirlenmesi bizler için çok daha derin temellere ve öneme sahiptir. Bu kitabın editörleri ve bölümlerin sorumlu yazarları Prof. Dr. Deniz DERYAKULU'nun öğrencileridir. Deniz hocamız eğitim teknolojisi alanının temel felsefe, kuram, uygulamalarını derinlemesine öğrenmemizi ve bilimsel bakış açısı geliştirmemizi sağlamanın yanı sıra bizlere bir bilim insanının ve öğretmenin nasıl olması gerektiğine yönelik rol model oldu ve olmaya devam ediyor. Kitabın ana teması hocamızın editörlüğünü yürüttüğü "Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler" kitabını örnek almaktadır. Öğrencisi olmaktan duyduğumuz onur ve mutluluğun naçizane bir ifadesi olarak bu kitabı Prof. Dr. Deniz DERYAKULU hocamıza mütevazı bir armağan olarak sunuyoruz.

Kitabımızın e-öğrenme ile ilgili ürün geliştirenlere, bu süreçlerde görev alanlara ve akademisyenlere faydalı olmasını diliyoruz. E-öğrenme konusuna odaklı bir kitabın basılı olmasının yanı sıra dijital olması da beklenir. Kitabımıza Google Kitaplar üzerinden de erişilebilir. Bu vesileyle kitabımızın yayınlanması sürecinde bizlere destek olan Efe Akademi Yayınevi ve tüm çalışanlarına teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Özcan Erkan AKGÜN

Doç. Dr. İbrahim GÖKDAŞ

PROF. DR. DENİZ DERYAKULU

Prof. Dr. Deniz DERYAKULU, 1989 yılında Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Lisans programından mezun olmuştur. Mezuniyetin ardından Mart 1990'da Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır.

Prof. Dr. Akif ERGİN danışmanlığında hazırladığı “Öğretim Elemanı-Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engelleyen Faktörler” başlıklı çalışma ile Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim (Eğitim Teknolojisi) yüksek lisansını 1992 yılında tamamlamıştır.

Prof. Dr. Cevat ALKAN danışmanlığında hazırladığı “Türetimci Öğrenme Etkinlikleri ve Dikkat Odaklama Araçlarının Öğrenci Başarı ve Tutumları Üzerindeki Etkisi” başlıklı çalışması ile 1996 yılında aynı üniversiteden doktorasını almıştır.

Haziran 1996 yılından itibaren doktoralı araştırma görevlisi olarak çalışan hocamız, Kasım 1999 tarihinde Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesinde eski adıyla yardımcı doçent (doktor öğretim üyesi) olmuştur. Kasım 2006'da doçent olan hocamız, Mart 2012 tarihinde profesör olarak atanmıştır. 30 yılı aşkın görev süresinin ardından Ekim 2021'de emekli olmuştur.

Prof. Dr. Deniz DERYAKULU eğitim teknolojisi alanında ihtiyaca cevap veren ve özgün, eğitim sistemimizin sorunlarına ve gerçeklerine odaklanan çok sayıda çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışmalardan bazıları tek yazarlıdır bazıları ise öğrencileriyle birlikte yaptığı çalışmalardır. Hocamızın indeksli, uluslararası ve ulusal dergilerde yayınlanmış 50'den fazla makalesi bulunmaktadır. Türkiye'de kendi alanında ilk kez yazılmış iki kitabın editörlüğünü yapmanın yanı sıra 18 kitap bölümü vardır. Bazıları tam metin bazıları da özet bildiri olarak basılmış olmak üzere 50'dan fazla uluslararası ve ulusal kongre, sempozyum vb. toplantıya katılmıştır. Bunların yanı sıra, çalıştay, eğitim semineri vb. toplantılarda davetli konuşmacı, konuşmacı veya moderatör olarak katıldığı 20'nin üzerinde etkinlik bulunmaktadır.

Yayınların yanı sıra hem lisans, lisansüstü düzeylerinde dersler vermiş hem de çok sayıda uzman ve akademisyen yetiştirmiştir. Görev aldığı programlarda farklı zamanlarda 13 farklı lisans, 7 farklı yüksek lisans ve 5 farklı doktora dersi yürütmüştür. Doktora danışmanlıklarının sayısı 14,

yüksek lisans danışmanlıklarının sayısı ise 8'dir. Kendi danışmanlıkları dışında, tez izleme komitesi görevleri ve lisansüstü tez savunmalarında jüri üyeliklerinin sayısı 49'dur.

Bilimsel ve Akademik çalışmaların dışında Hocamız farklı zamanlarda bölüm başkan yardımcılığı, Üniversitenin, Fakültenin ve Bölümün farklı kurul ve komisyon üyelikleri, bir dönem TÜBİTAK BİDEB Grup Yürütme Kurulu üyeliği görevlerini yerine getirmiştir.

Öğrencileri olarak Prof. Dr. Deniz DERYAKULU hocamıza alanımıza, bizlere, öğretmenlik mesleğine sağladığı katkılar, akademik ve kişisel hayatlarımızda bizlere verdiği ilgi ve destek nedeniyle sonsuz şükranlarımızı sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	3
İÇİNDEKİLER	7
E-ÖĞRENMEYE YÖNELİK TUTUM	9
<i>Prof. Dr. Aynur GEÇER - Doç. Dr. Arzu DEVECİ TOPAL</i>	
ÖĞRENEN SESİ VE E-ÖĞRENMEYE YANSIMALARI	25
<i>Dr. Emrah KAYABAŞI - Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK</i>	
ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRENMEDE YARATICI DÜŞÜNME	57
<i>Prof. Dr. Serçin KARATAŞ - Zehra LÜY - Banu EREN</i>	
OYUNLAŞTIRILMIŞ ÖĞRENME ORTAMLARINDA BİREYSEL DEĞİŞKENLER	101
<i>Dr. Ömer KIRMACI - Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK</i>	
E-ÖĞRENMEDE ÖZ DÜZENLEME	137
<i>Dr. Öğr. Üyesi Güneş AKÇA - Prof. Dr. Özcan Erkan AKGÜN</i>	
E-ÖĞRENMEDE MİTLER	173
<i>Dr. Öğr. Üyesi. Zeynep CÖMERT - Doç. Dr. Ergün AKGÜN - Prof. Dr. Şirin KARADENİZ</i>	
E-ÖĞRENMEDE ÖĞRENCİ BAĞLILIĞI.....	199
<i>Doç. Dr. Deniz ATAL</i>	
E-ÖĞRENME, ÖĞRETİM TASARIMI VE KÜLTÜR.....	233
<i>Doç. Dr. Salih BARDAKCI - Doç. Dr. Raziye SANCAR</i>	
E-ÖĞRENMENİN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ.....	255
<i>Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇINAR</i>	
E-ÖĞRENMENİN TASARIMINDA REHBER BİR YAKLAŞIM: ARAŞTIRMA TOPLULUĞU MODELİ	275
<i>Doç. Dr. Ebru KUŞÇU</i>	

ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETİMDE TÜKENMİŞLİK..... 301

Prof. Dr. Serçin KARATAŞ - Funda BAKIRCI - Prof. Dr. Özcan Erkan AKGÜN

E-ÖĞRENMEDE SOSYAL BÜTÜNLEŞME..... 359

Doç. Dr. Erkan ÇALIŞKAN

E-ÖĞRENMEDE KAYGI 383

Dr. Ömür UYSAL

EDİTÖRLER VE YAZARLARIN KISA ÖZGEÇMİŞLERİ..... 409